

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo „Angelček“.

Štev. 6.

V Ljubljani, dne 1. junija 1907.

Leto XXXVII.

Na rodnih tleh.

Ko pogledal na poljano —
spet je v srcu bil vesel:
videl je deželo znano,
pa je ves vesel zapel:

„Hej, ve njive rodovitne,
zlati moj pšenični klas,
kmalu v te dobrane žitne
hočil bom radosten v vas!“

Pa pogledal je čez holme,
z daleč slišal gozd šumeč,
pa odzval v njegovem srcu
spev se je bridkó drhteč:

„Temno moje ti lesovje,
oj prijatelj silni moj,
ti utešil boš valovje,
srcu temu dal pokoj!“

Pa pogledal do vasice —
tam je revna bajtica,
revna bajtica, pa ljuba,
kot je srcu mamica.

V mladih letih majka pela:
„Ej, ne jokaj, sinček moj,
da bom tudi jaz vesela
in smejala se s teboj!“

Pa se spomni dni minolih,
dni poteklih brez skrbi;
srce lepih upov polno,
ki jih ni več, ni in ni . . .

Ko se spomni dni minolih,
zarosé se mu oči,
pa zajoče za mladostjo,
ki je ni več, ni in ni . . .

I. Šilc.

Blago srce.

Povest. V spomin † ravnateljju Jožefu Hubadu. — Spisal *Juraj Pangrac*.

(Dalje.)

II. Denarja ni!

olikrat na dan je premeril v minulih dneh Janko Savinšek pot od stanovanja pa do šole in zopet nazaj. Kadar je zaslišal poštni rog, vselej je, če je bil le doma, vzel klobuk, odprl duri in odšel. »Grem pogledat,« je dejal, ko je odprl duri, »danes je prišlo,« in je odšel. A povrnil se je vedno praznih rok; gospodinja pa je vpila in se jezila . . .

Tudi včeraj je storil tako. »Grem pogledat, danes je prišlo, danes je gotovo prišlo,« je rekel, vzel tiho klobuk, odprl previdno duri in odšel nalahko. Stopal je po veži tiho, skoro po prstih. Ni storil tega iz strahu pred gospodinjo; on se je ni bal; ampak silno težko bi mu delo, ko bi ga gospodinja začula in se iznova zjezila, ker ni denarja. Zato je stopal po prstih, natiho. A lahni, skoroda neslišni njegovi koraki so se vendarle začuli v kuhinjo. In odprla so se nastežaj kuhinjska vrata, in debela gospodinja je stopila iznenada težko predenj, zažugala mu s prstom in zarevskala: »Savinšek, povem vam: brez denarja se mi ne vračajte; jaz ga nujno potrebujem.«

V prvem hipu se je zdelo dijaku, da je čisto majhen, brez moči pred to silno žensko; da mora jecati, ako se izgovarja in jo prosi milosti. Nekak strah je začutil v srcu, kakor da bi se bal, da ne pade njena težka roka nanj. In je obstal in sklonil glavo. A ko je gospodinja izpregovorila, se je vzravnal, ji pogledal naravnost v oči in ji odgovoril žalostno, a brez bojazni: »Danes bo pa gotovo, danes pa že mora priti.« Nato pa je odhitel na prosto in ni slišal gospodinje, ki je še dalje revskala in se jezila. — —

Ko je stopil v šolsko poslopje, je že oddaleč pogledal tja na črno desko v veži, kjer so stala zapisana imena onih, ki so dobili pisma, denar ali karkoli. Pa če je Savinšek še tako bulil z očmi po črni deski v veži, svojega imena le ni zagledal zapisanega gor. »Sluga me je pozabil napisati,« mu je šinilo v glavo. »Dosti pride pošte, prav lahko se je zgodilo, da se je zametala med pismi moja nakaznica.« In stopil je k šolskemu slugi, ki je sprejemal pošto za dijake.

»Slišite, pozabili ste me napisati! Danes je gotovo prišlo, danes mora biti!« . . .

Šolski sluga je pobobnal s prsti po mizi in je zmajal z glavo: »Nič ni za vas, prijatelj, nič!«

»Nakaznica je prišla name. Jaz vem, da je prišla; izpregledali ste; prosim, pregledajte še enkrat!«

»Če vam pa povem, da je ni! To je pošta; pa pogledajte še sami!« —

Premetaval je pisma Janko Savinšek in brskal po nakaznici. In ko jih je predeval že v tretje, so še vedno zatrijevala njegova usta: »Danes

mora biti!« — A le ni bilo; dobil ni, po kar je prišel. Nakaznice ni našel, denarja še ni bilo!... Bled in brez besedi, z vprašajočimi pogledi je obstal pred šolskim slugo. In sluga mu je pogledal v oči in je vedel, zakaj stoji pred njim skoro sključen in osramočen, z vprašajočimi pogledi, z izrazom tolažbe iščočim, in je rekel: »Kaj jaz vem, zakaj še ni denarja; a utegne priti jutri, pojutršnjem! Ste čuli?«

»Da, jutri pride, pojutršnjem gotovo. Čakati bo treba,« je odgovoril in odšel. Ko se je bližal domu, ga je vznemirjalo vprašanje: »Kaj bo zopet gospodinja rekla? Ali bo voljna še čakati?« In bridko mu je bilo pri srcu, da je še ne more plačati, da se ona jezi... Seve, naj stori, kar drago, pomagati si ne more, iz tal ne more izkopati denarja; kar je, pa je — čakati bo treba, drugega nič!

Pa zakaj ne pošljejo denarja? Tudi to vprašanje se mu je čedalje bolj vrivalo, a odgovoriti si ni mogel. Vselej so mu o pravem času poslali, samo zdaj ne; kaj je vendar? Kaj se je moralo zgoditi? Ugibal je to in ono, a do pravega vzroka le ni mogel priti. In čim dalj je razmišljal, tembolj je bil uverjen, da so denar poslali, saj je poznal mater... a on ga le ni dobil. Pa zakaj ne? — te zagonetke ni mogel razvozljati. »Jutri ga dobim; pojutršnjem gotovo, če so mati le živi, so ga poslali,« si je naposled rekel Savinšek in sklenil čakati na denar do jutri, pojutršnjem.

Gospodinja je slišala lahne, drobne korake. »Že zopet ni nič, že zopet ni denarja!« je zajavkala in sklenila roki in zacmakala z ustmi. Oh, njo tirja vse: branjevka, pek, mokar, mesar, hišni gospodar, — a ona, sirota, nima, da bi poplačala dolgove ali vsaj potolažila upnike: danes dobite toliko, ostanek poravnam v nekaj dneh; počakajte, tudi jaz moram čakati! Zajavkala je torej in je zavpila, ko so ji počili zopet lahni, drobni koraki na uho, in zmajevala je z glavo, češ, kaj bo, kaj bo!...

Drugi, ki plačujejo večje vsote so se navadno zakasnili s plačevanjem; edino na Savinška se je bila zanesla, a še ta se ji je bil letos izneveril! Saj ne plača dosti: vsacega pol leta 25 goldinarjev, a to ob pravem času, kakor ob uri, vedno teden dni pred sklepom šolskega tečaja; — samo to pot ni bilo denarja in ga ni bilo...

»Že zopet ni nič, že zopet ni denarja!« je torej zajavkala in se raztogotila; potem pa je odprla duri in se prikazala z bobnečo besedo na pragu. A prav tedaj je že stopil Savinšek v sobo in zaloputnil duri za sabo. To pa je strašno zjezilo gospodinjo; kri ji je udarila v glavo, in debela desnica se ji je dvignila kar samaodsebe. Zakoracala je nazaj v kuhinjo, momljajoč predse nekaj nerazumljivega, potem pa se je naglo okrenila in zdrčala kakor besna za dijakom v sobo.

»Kje je denar?« zajavka kakor kura s tenkim glasom, ko odpre duri, in meri Savinška s srditim pogledom.

»Umirite se, prosim! Denar pride jutri, pojutršnjem gotovo!«

»Tako govorite že cel teden, a denarja le ni! To se pravi iz ljudi se norčevati!«

»Prosim vas lepo, ne jezite se; do zadnjega vinarja boste dobili, če jutri ne, pojutršnjem gotovo.«

Gospodinja je pomislila: »Aha, vedno govori: jutri pride denar, pojutršnjem gotovo; torej takrat, ko ga že več tukaj ne bo. Saj vendar odidejo jutri že vsi na počitnice. Kaj, če je fant že dobil denar, a ga — kdosigavedi zakaj — ne dá iz rok? Vselej so poslali o pravem času, rajši teden dni prej; zakaj ravno to pot ne?« In zavpije ženska: »Kaj sem vam rekla, brez denarja mi ne hodite pred oči; jaz rabim denar, jako ga rabim. A vi se ne zmenite za moje besede, vi me ne poslušate!« . . .

»Prosim vas, potrpite še do jutri ali do pojutršnjem.«

Sum, da ima Savinšek denar, se ji zaje čisto v srce. Kakor nora zarohni in zarevska: »Nič več, denar sem! Denar sem, pravim! Razumete, jaz moram imeti denar.«

Pri teh besedah namrdne tolsti, od togote razpaljeni obraz tako trdo, da je bil videti kakor izpačen. Nekaj časa pogleduje Savinška srpo in nemarno, z izbuhnjenimi očmi, potem pa zapiči svoj srditi pogled v dijaka, da so ji skoro oči izstopile iz jamic kakor raku, ter zarenči in zahevška iznova: »Denar sem!«

Da se je moralo nekaj izkuhati v njenem srcu, tega ni bilo treba ugibati, to se ji je jasno bralo z obraza. Savinšek je vedel, da bo zdajzdaj počilo. In začel se je opravičevati kakor po navadi: »Imejte usmiljenje in počakajte; jutri pride denar, pojutršnjem gotovo.« Tako reče, potem pa se umakne k oknu.

Gospodinja, ki v svoji zbesnelosti ni mogla več mirno misliti, je bila zdaj prepričana, da ima Savinšek res denar v rokah. Hudobni glas ji je rekel: »Lej, jutri odide fant, ti pa se obriši pod nosom za denar.« Nič ni poslušala glasu svoje vesti, ki ji je nasprotno govoril: »Kako moreš misliti to o mladeniču, ki je pošten in brez madeža kot kelih bele lilije, dober in požrtvovalen ko ptica pelikan do svojih mladih.« Pa ona ni poslušala dobrega glasu v svoji vesti, ampak je začela zmirjati in sramotiti Savinška vpričo vseh tovarišev. Ko ga je dosti ogrdila, je zgrabila njegove reči ter mu jih jela metati po vrsti pred duri . . .

Dijaki so se izpogledali in mrmrali glasno, da jih je gospodinja slišala: »Mene ne bo več nazaj.« — »Mene tudi ne!« — »To gnezdo me več ne vidi!« . . . Savinšek pa je gledal v zid in — jokal . . .

Gospodinja streznejo besede, ki so jih govorili dijaki na glas. In ko opazi še Savinška, ki je, v zid obrnjen, jokal, zaihti, kakor bi bila ob um, ter zdrči izpremenjena v kuhinjo . . .

Dugi dan so dijaki dobili izpričevala. Vsi, ki so se trudili, so se veselili sklepa šolskega leta in ljubih počitnic; edino naš Savinšek je bil žalosten in ves potrč. O, tudi njega je izvabilo ljubo solnce na dan, in nič družega ni želel, kakor da že skoro zapusti to prašno mesto in se povrne v rojstno vas, v Zavôje, k ljubi mamici, k dobri sestrici, ki ga že komaj čakata. Glavo in srce je imel že doma, a vendar še ni mogel na počitnice,

na solnce: Njegova celica še ni plačana, za stanovanje mu še niso poslali, in on mora čakati na denar, ki pride danes, jutri gotovo. O, da bi se vsaj gospodinja ne jezila in se ne držala grdo zaradi njega; a prav to ga najhujše muči, prav to ga tlači največ k tlom ter mu jemlje mlado srečo in ljubo zadovoljnost. Pa jo zavije v stranske ulice, kakor znani izgubljenec, s povešeno glavo in z žalostnim potrtem srcem, dasi je imel v žepu izpričevalo z odliko . . .

Ko se je — brez denarja zopet — bližal stanovanju, ga je iznova vznemirjalo vprašanje: »Kaj bo danes? Se li ponovi včerajšnji ropot?« Zamahnil je z roko, češ, Bog nas varuj takih izgredov! Nekaj mu je reklo: »Kaj bi! Več ne more gospodinja, kakor če te zapodi. Včeraj je zmetala tvoje reči preko praga, naravno, danes prideš ti na vrsto, danes sceslja tebe na plano. Pa kaj bi, prava reč to: pojdeš vsaj lahko brez izgovorov in prošenj domu!« — Pa stopi v hišo. Natiho, po prstih tudi danes stopa po veži, ne iz bojazni, ampak edino iz razloga, da bi iznova ne završčalo v kuhinji, da bi se iznova ne zjezila gospodinja, ko ga začuti. A pomislite, komaj stori nekaj korakov po veži, kar mu stopi gospodinja nasproti. Sapo mu zapre in on v resnici zajeclja: »Denarja še ni; a danes pride, jutri gotovo!« . . .

Gospodinja, ki se ji je mudilo na trg, odgovori mirno: »Da, danes pride, jutri gotovo, kakor ste rekli; ampak če tudi ne pride, kar nič se ne vznemirjajte: dobila sem pri dobri prijateljici denar in zdaj lahko čakam. Upniki me več ne tirjajo.« To je rekla tako mirno in ljubeznivo, kakor da bi sploh ne znala biti huda.

Savinšek je obstal. Gledal je za gospodinjjo, ki je naglo odkoracala na trg — z na stežaj odprtimi očmi, kakor da bi je ne poznal. Ni vedel prav, ali je govorila gospodinja ali ne; ali je slišal prav ali ne. Imel je na jeziku besede, polne upanja, da pride denar danes, jutri gotovo, a so mu zastale na ustnih . . .

Ko stopi v sobo, zagleda same vesele obraze. Vsi tovariši-sostanovanci so zdevali in spravljali svoje reči v kovčke, popevali, žvižgali, vreščali in se glasno smejali. Aj, čas počitnic je napočil! Hiteli so mu z radostjo v srcu in s smehom na licih nasproti . . .

Dijaki so zakrožili:

»Zdaj gremo, oh, zdaj gremo,
nazaj nas več ne bo!«

In tovariš Jurij Koprivar, velik in zastaven mladenič, spreten telovadec, je poškilil na Savinška in mu rekel: »Zdaj gremo, pa tudi ti greš; ne pustimo in ne dovolimo, da bi te gospodinja pridrževala tukaj kot zastavo. Tudi mi smo ji dolžni!« . . .

Savinšek je pravil, da bo počakal; saj denar pride, če danes ne, jutri. »Če so le mati še živi,« je rekel, »tak pride. Vselej so mi še o pravem času poslali, samo letos ne. Jaz res ne vem, kaj naj to pomeni; nekaj se je moralo zgoditi, kar že. Ko pridem domov, se bo že vse pojasnilo.«

»Ko pridem domov, se bo že vse pojasnilo,« je ponovil natihoma Koprivar, se vgriznil vznemirjeno v ustnico ter bridko zavzdihnil. Eden tovarišev pa je tedaj omenil: »Ti, Savinšek, si tako trdno prepričan, da so ti poslali z doma denar; pomisli, ti ga nisi dobil v roke, a na pošti se ne izgubi. Kaj pa, ko bi bil kdo drugi posegel s svojimi dolgimi kremplji vmes, vzdignil zate na pošti denar, a ga spravil v svoj žep, â? To bi bilo tudi mogoče!«

Koprivarju je zastala sapa, in ves je prebledel. Dobro zanj, da je gledal v zid, sicer bi bil utegnil vzbuditi sum. Prebledel je torej, a ko je zopet prišel k sapi, je rekel: »Omléda, kaj čenčaš? To sploh ni mogoče!« A oni se ni dal ugnati. Če je preje samo vprašal, je zdaj že trdil: »Na svetu je vse mogoče, torej tudi to, kar sem preje rekel.«

»Če je vse mogoče, potem tudi to ni izključeno, da bi ne vzdignil prijateljevega denarja ti!« ga je zavrnil Koprivar, a jo je izkupil; zakaj prvi mu je takoj zabrusil v obraz: »Ali pa ti!« ...

Savinšek je tedaj stopil sredi sobe in izrekel pomirljivo: »Če je tudi vse na svetu mogoče; a, prijatelja, pamet mi pravi, da to, kar vidva v hipni razburjenosti zdaj trdita, ni mogoče.«

»Pravi sklep pa le to ni, Savinšek,« zopet omeni prvi in obtihne. Drugi, ki jim ta pogovor ni bil všeč, so pa zapeli:

»Zdaj gremo, oj, zdaj gremo,
nazaj nas več ne bo, ne bo!« ...

Koprivar je prehodil nekolikrat sobo gorindol, skrivaj pa je vedno pogledaval na Savinška. Ni ga mogel gledati v njegovi žalosti; stopil je tedaj k njemu in mu rekel: »Zdaj gremo in tudi ti pojdeš!«

»Oh, saj vidiš, kako je z menoj. Čakati moram na denar, niti vinarja nimam v žepu.«

»Lej, kar naravnost ti ne morem reči: Savinšek, ti ne moreš domov, ker nimaš bora v žepu, jaz pa imam nad potrebo in ti lahko posodim; kar naravnost ti ne morem reči! A zini le besede, samo zini in za potniro te oskrbim jaz.«

»Oho!« so viknili dijaki in se izpogledali. »Prijateli Koprivar ima denar! Hm, preden odide, ga bomo par litrčkov na njegov račun. — Pa kje si dobil denar? Navadno si suh ko poper in ne čutiš božjega pod palcem. Zakaj tvoj oče je sicer premožen, a moder mož. Ampak danes razpolagaš z denarjem kot milijonar.«

»Ste pač navadni ljudje! Če imaš, zapij; in ko zapiješ, vprašujete, kje si dobil; če morda nisi ukradel! . . . Delajte, prijatelji, vam rečem; delo, edino delo redi človeka. Vse leto sem se pošteno trudil; no, ob dvanaajsti uri se mi pa vendár spodobi boljši prigrizek. Glejte, hvaležni moji učenci, s katerimi sem se mučil vse leto, so mi zvrgli nekaj cvenka. In Savinšku, ki je dober fant, bi rad dobro storil. A ta strela ne reče: daj, posodi!«

»O, prosim, prosim, Koprivar, če si tako dober! Pa mi posodi, da poplačam pri gospodinjji. Obljubim ti, da dobiš povrnjeno takoj, ko pridem domov.«

»Oho, tako težki pa spet nismo! Kar petindvajset srebrnjakov pa le ne zmoremo! A za pot, kakor sem rekel, ti dam, če želiš.«

Pri teh besedah odpre Koprivar denarnico in vrže srebrn goldinar pred Savinška na mizo. »Ná, spravi!«

»Ni treba, ni treba!« se brani Savinšek.

»Spravi, pravim! Ali boš mar vstran pogledal, če te sreča na poti berač in te poprosi milodara?«

»Ne, nikakor ne vsprejemem! Beračev se bom lahko otresel, zakaj ti predobro poznajo revnega dijaka. Še nikoli nisem naletel na siromaka, ki bi stegnil proti meni roko in prosil za krajcar.«

»Savinšek, pa zakaj bi se tako branil?« reče sostanovalec eden. »Ne veš, kako pravijo: tam vzeti, kjer je; pa tja djati, kjer ni. Lej, v Koprivarjevi denarnici je; vzemi tedaj, ko ti ponuja, in spravi.«

Tedaj se iznenada odpro đuri in resni obraz gospodinjje, ki je pravkar došla s trga, se prikaže med vrati. Ne Savinšek, ampak Koprivar je stopil nehote za korak nazaj.

»Da ste le doma, Savinšek,« je pričela gospodinja. Potem pa je pravila, kako hudo je, če je človek dolžan in ga tirjajo na vseh koncih. »Jaz sem že taka sedaj,« se je opravičevala, »da ne vem, kaj delam. No, dobro! Zdaj imam vse dolgove poravnane; čakam vas, Savinšek, do družega leta, če treba; samo odpustite mi, če morete.«

»Potemtakem grem lahko takoj domov in vam lahko od doma pošljem denar, kaj?«

»Kakor želite! Čakati na denar, kakor ste se namenili, vendar ne kaže. Saj se ne ve, pride-li v kratkem ali ne. Ampak, Savinšek, poslušajte me: priznam, da je skočil moj jezik včeraj preko uzde; saj sem vam rekla, v kakšnih škripcih sem bila. Sirota nisem vedela, kaj početi. Mislila sem celo, da imate vi denar v rokah in ga skrivate pred menoj. Priznam torej in mi je hudo, da — —«

Savinšek je vedel, kaj hoče reči gospodinja. A ker je bil zelo čuteč mladenič, mu je bilo pri srcu hudo, da se gospodinja opravičuje pred njim. Saj je bil po njegovih mislih vendar le on sam pravi krivec vse razprtije, ker ni o pravem času plačal. Ustavil je torej gospodinjjo in vprašal: »Povejte mi, ali ste še kaj hudi name, častita mati?«

»Nič več, prav nič več! Moji dolgovi so poravnani!«

»Potem pa nobene besede več, vse je dobro!«

»Hvala Bogu!« je vzkliknila gospodinja.

— — — Ko se je Savinšek poslovil in odhajal domu v Zavôje, je stekel Koprivar za njim. »Ná, vzemi goldinar!« je silil ves razburjen vanj ter mu stiskal denar v roke.

»Kedaj vrnem?«

V nebó.

Utihnil hram je
v večerni čas;
zazibal zibko
nebeških sanj
je angelček
svilénih las — —

In sladko pesem
je duh zapel
in zvalil dete
je v zvezdni dom,
v nebeški raj
za vekomaj — —

In šlo je dete
v nebo, v nebo.
Samó en vzdih
prav tih, prav tih,
pal rosni svit
je na oko — —

Zvonimir Erjavec.

»Nikoli! Treba ni! Bog i narod!«

»Hvala! Zdrav!«

»Živio!«

Savinšek je zavil med hišami navzdol na glavno cesto. «Kako blag je ta Koprivar. Kdo bi mislil!» si je rekel v svojem srcu Savinšek in hitel dalje.

Koprivar je gledal za tovarišem. Šele ko je ta izginil za voglom in se niso več slišale njegove stopinje, se je vrnil v sobo. »Zdaj je odšel,« je rekel samsebi in skoro slišno zaječal: »Oh, kaj sem storil, kaj sem storil!« — — — —

Gradič na trati.

Gotovo se ni trudil še noben zidar na svetu toliko, kolikor se je trudila Minica tisto poletje. Še celo oni veliki mož, ki je sezidal presvetlemu cesarju blestečo palačo, ni prestal toliko mučnih skrbi, kolikor Minica, tista mala čuvajeva Minica. Tekel ji je po licu znoj, brisala si ga je kar z rokavom; pogledovala je v nebo in vzdihala tupatam bridko iz mladega, skrbipolnega srca. Solzica ji je pogledala včasih iz oči, nakremžilo se ji je lice, a lepi gradič tam na zeleni trati še ni bil gotov, in lepa kraljična Polonica se še ni mogla naseliti tam.

Ko se je nasmehljalo poletje, je sklenila Minica, da sezida grad svoji kraljični Polonici. Priletela je bila Polonica kdoveodkod; sedla je bila na drobni češminov grmič in je bila vsa lepo pikasta. Minica jo je gledala in zasmilila se ji je bila takrat. Vzela jo je v roko in jo gladila.

»O, ti Polonica sedmopikčasta,« tako je govorila Minica tisti dan svoji kraljični Polonici, »priletela si kdoveodkod in pohitiš kdovekam. Nimaš doma in tudi svetlega gradiča nimaš, kjer bi se skrila pred nočjo in bi počivala mirno. Ti uboga Polonica, kraljična zapuščena.«

In Minici se je smilila kraljična Polonica vedno bolj. Ponoči jo mora zebsti, ker nima doma; na drobnem lističu prespi morebiti celo noč, in rosa ji ne da zjutraj miru. Sama je in nima nikogar na svetu; samo drobne zvezde so ji tihe sestrice in jo gledajo sočutno v mrzlih nočeh. A Polonica sedi na drobnem lističu in zebe jo, tako strašno zebe...

Tako je mislila Minica, ko je božala tisti dan svojo drago kraljično Polonico. Smilila se ji je tako zelo, da so ji bile oči rosne.

»Polonica, ljuba kraljična,« je govorila, »če nimaš nikjer doma, in če te ne mara nihče, pa te imam jaz rada. Naredila ti bom lep gradič. Tu na trati bo stal in se bo lesketal. Posteljico ti bom napravila in jo pogrnila s svilo — pa boš spala mirno in toplo, ti moja uboga kraljična Polonica! Pa še danes ti sezidam gradič, do večera bo že gotov.«

Tako je govorila Minica in je dejala Polonico na češminov listič nazaj. Nekaj časa se je plazila kraljična še po lističu, a potem se je ustavila in je hipoma odletela preko grma.

»Vesela je,« je pomislila Minica. »Pa hiti pripovedovat metuljčkom in sestricam bučelicam, da se ji zida grad na zeleni trati. Posteljica bo notri in bo pogrnjena s svilo. Lepo in prijetno se bo stanovalo v gradiču . . .«

In Minica se je vsedla na trato in je pričela misliti, kako se dela bel in lep gradič. Toliko in toliko zemlje se odmeri, toliko in toliko debelih palčic se vzame; napravi se stena in na vrhu se naredi streha. Zastavica se postavi tja gor, da veselo plapola v vetru, in gradič je gotov. Dene se posteljica noter, pogrne se s svilo in kraljična Polonica pride lahko brezskrbno spat v lepi gradič na zeleni trati.

Toliko je bilo gotovo. A kako se zabijejo palčice v zemljo, oh, kako se naredi stena in kako se napravi streha, tega ni vedela Minica. Odbrala si je lep prostor — kamen je bil zapičen v trato, da bi se gradič lahko opiral na njega, kroginkrog pa je bilo mehko, da bi se lahko zabile palčice v zemljo. Zraven je stal češminov grm, da bi lahko poletela kraljična Polonica takoj z mehke posteljice na drobni listič in od tam veselo v svet. — — —

Minica je odšla v grmovje, da si poišče primernih palčic. Vsak kotic je pretaknila in brskala med suhim listjem. Naposled je našla zadosti lepih palčic in se vrnila nazaj na trato. Tu zabije eno, na oni strani drugo; tu tretjo in tam nasproti četrto. Tako je bil narejen ves načrt; vzela je kamen in je zabila palčice v zemljo. Resnično — lepo so stale tam in prav navpično in vse v isti višini.

Razveselila se je deklica svojega dela. Tako gre lepo vse naprej; zvečer se bo že dvigal gradič poleg belega kamna, zastavica bo že migala na visoki strehi, in kraljična Polonica bo že lahko kraljevala ponoči v njem . . . A Minico je kmalu minula radost. Na pamet ji je prišla stena. Oj, kako se napravi, da ni nobene špranje v steni, da je trdna in se ne poruši pod težo strehe? Kako se napravi, da je stena bela in se sveti daleč po zeleni trati?

Minica je ugibala zaman. Nič modrega ji ni hotelo priti na misel. Mislila je na to in mislila na ono, a vse zaman. Obupala je že skoro; a nazadnje ji je le šinila pametna misel v glavo.

»Hm, povprašam Franca. Spomladi je bil naredil lepo hišico tam gori. Stala je poleg skale, imela je belo steno in nič špranj ni bilo v nji. Pa je prišel Andrejček in je podrl hišo, pa ga je Franc nabil za to.«

Tako je mislila Minica in je vprašala bratca Franca za svet. Prišel je bil ravno od čuvajnice in je hotel v gozd, da si natrga črnic in pomaže kruh z njimi.

»Veš, Franc,« tako je rekla. »Priletela je k meni kraljična Polonica; lepo je govorila in me prosila, naj ji naredim gradič. Sirota je — ponoči

spi na lističu in samo zvezde so ji sestrice . . . Pa sem začela delati gradič — zabila sem palčice, pa stene ne znam narediti, da bi ne bilo špranj. Naredil si hišico, tam pri skali je stala, in ni imela nič špranj . . . Pa je prišel Andrejec, podrl jo je, pa si ga nabil.«

Franc je bil velik, devet let je bil star, in je znal samo nagajati. »Veš, Minica, ti si trepca! Kaj bo govorila Polonica s tabo, ko še govoriti ne zna. In čemu ji bo gradič? Naj spi, kjer hoče, ta grdopikasta kraljična Polonica.«

Tako je govoril Franc. A Minici ni upadel pogum; še bolj ga je prosila: »Tako lepa je bila tvoja hišica . . . Prav, da si Andrejca nabil. — Dej no, Franc — pokaži, kako se naredi stena, da nima čisto nič špranjic, da ne bi zeblo uboge kraljične Polonice . . .«

A Franc je zamahnil z roko in je dejal kos kruha v usta. »Saj sem ti že rekel, da si trepca,« je odgovoril. »Veš, jaz sem že velik, pa nočem biti neumen.« — —

Šel je Franc naprej v gozd; tam si je nabral črnic in si je pomazal kruh z njimi. Ni hotel pokazati sestrici, kako se dela stena, da bi počivala uboga kraljična Polonica brez skrbi v lepem gradiču. Ni ji hotel pokazati, ker je bil že velik in ni hotel biti neumen.

Minica je bila žalostna, da so ji bile oči solzne . . . Pride večer in odnekod prileti kraljična Polonica, da bi šla v gradič in da bi zakraljevala v njem. Rada bi se vlegla v posteljico in se zakrila s svileno odejo . . . Priletela bo, a gradiča ni in bele posteljice ne bo nikjer. Samo štiri palčice bodo zasajene v trato, drugega pa ne bo videla nič. Žalostna bo kraljična Polonica in bo odletela tiho s češminovega lističa; v noči bo pa tožila zvezdam, kako jo je nalagala Minica, ko ji je obljubila beli gradič.

Od tistega dne se je začelo za čuvajevo Minico težavno in skrbi-polno življenje. Mislila je, kako bi naredila steno v gradiču, pa ni šlo. Še vedno so stale samo štiri palčice na zeleni trati kraj čuvajnice, a stene nikjer. Minica je sedela zraven, glavo je imela uprto na komolec in je mislila. Tuintam je prišel Franc na trato in jo dražil.

»No, kako kraljuje kraljična Polonica v belem gradu?« je govoril in se je smejal. »Kaj te je že povabila na pojedino?«

»Nakà, včeraj je priletela, vsedla se na listič, pa je odhitela takoj naprej . . . gradič še ni narejen. Pa je šla gotovo kam daleč in je jokala.«

Tako je tožila mala Minica, da bi omečila bratca. A Franc se je samo smejal.

»Veš, Minica, ti si velika trepca,« si ji je rogal in je odšel naprej.

A Minica še vendar ni obupala. Povprašala je mamo, in mama so ji dali tri drobne deščice. Malo naj jih zakoplje v zemljo in trdo pritisne k palčicam, pa bo držalo in beli gradič ne bo imel špranj. Minica je pozkusila to, a minulo je dva dni, predeň je bila stena narejena do dobrega.

Pa je prišla za steno nesrečna streha na vrsto! Kako se naredi streha, oj, kako, da ne bo luknjic v nji in da ne bo mogel kapati dež v

prijetni gradič in močiti svilene postelje in v nji uboge kraljične Polonice? — In minul je teden, preden se je posrečilo Minici, da je izmislila, kako se naredi streha.

In tisti lepi večer je priletela spet kraljična Polonica. Na drobni listič češminovega grma se je vsedla in je sedela tam, kakor bi gledala, če je njen beli gradič že narejen. Zapazila jo je Minica in je priletela k nji. Vzela jo je v roko in jo je pobožala prijazno.

»O, ti Polonica, sedmopikčasta kraljična,« tako jo je nagovorila. »Pač si mislila, da se dá gradič napraviti kar v enem dnevu. Kako si neumna, ti uboga kraljična, če misliš to! Glej, trudim se že dva dolga tedna, pa še ni nič . . . A potolaži se! Jutri zjutraj pokrijem streho, popoldne postavim noter mehko posteljico in jo pogrnem s svileno odejo. Potolaži se in potrpi malo, uboga kraljična Polonica . . .«

In kraljična Polonica je razprostrla krila in je pohitela preko češminovega grma proti polju. Minici se je zdelo, da je zelo žalostna. Seveda, rada bi že počivala v belem gradiču; nič več bi je ne zeblo in v jutrih bi je ne dražila mrzla rosa. Povabila bi morebiti k sebi sestrico kresnico; lepo bi bil razsvetljen beli gradič, in veselje bi se naselilo vanj. Prosila bi nemara orgljavčka črička, naj se oglasi tupatam pri nji, da ji zaigra in zapoje veselo pesem. Pa bi bilo res lepo in prijazno življenje v belem gradiču na zeleni trati.

Minica je šla tisti večer še precej vesela domov. Mislila je: Jutri dopoldne postavim streho in zataknem pisano zastavico gor, da se bo videlo nadaleč, kje je gradič kraljične Polonice. Popoldne pa denem posteljico noter, da bo lepo in čedno in se zavije kraljična v svileno odejo. Ko pride domov, ji povedo oče pri večerji veselo novico.

»Minica, jutri pridejo stric Janez,« so rekli.

In razveselil se je poredni Franc, da mu je padla žlica na mizo. — »Stric Janez pridejo . . . stric Janez pridejo!«

In razveselila se je mala Minica, da je odprla usteca in se zasmejala na glas: »Stric Janez pridejo! — Ta mi prinesejo pomaranč in bonbonov mi prinesejo — mhm.«

Pa je pozabila Minica, da mora večerjati, ker se je zamislila v bonbone. Lepo so pisani in se raztopijo tako prijetno na jezičku, in potem je v želodčku vse sladko . . .

Drugi dan navsezgodaj je pa hitela k gradiču, da ga pokrije s streho. Pripravila je bila že vse deščice, samo lepo jih je bilo še treba naravnati in jih položiti na vrh gradiča — pa bi bila končana streha. Minica je bila vsa vesela in je pela prijetno pesem . . . Pridejo stric Janez; pokaže jim gradič in bo ponosna nanj. Za ubogo kraljično Polonico ga je sezidala, lepo ga je napravila, da ne bo zeblo kraljične in je ne bo dražila mrzla rosa . . . Stric se bodo čudili, popravljali bodo očala in jo bodo hvalili.

Minica je tlesknila z rokami, kajti streha je stala na gradiču. Trdna je bila in nikjer ni bilo luknjice, da bi mogel kaniti dež v gradič. Konec

je bilo težave in truda, konec bridkega vzdihovanja in znoja na čelu — končan je gradič in lepo je narejen . . . Pridi, Polonica, sedmopikčasta kraljična! Povabi sestrico kresnico, da ti ga razsvetli k sprejemu, orgljavčka črička povabi, da ti zagode in zapoje veselo vzprejemnico; kajti tvoj beli in ponosni gradič je dovršen in lepo je narejen. Prijetno ti bo na zeleni trati in nič več ti ne bo nagajala mrzla rosa.

Minica je stala pred gradičem in ga je občudovala. Sama se ni nadejala, da ga bo napravila tako lepo. Zdel se ji je kakor resničen gradič, ki stoji na visoki skali. Bel je in se sveti krasno, če posije nanj solnce.

Pa je prišel sèm od čuvajnice Franc. Radoveden je bil, zakaj poje sestrica danes tako veselo na zeleni trati. Morda je srečno sezidala gradič, morebiti se pa veseli stričevega prihoda.

»Oj, ti trepca neumna, kaj pa prepevaš tako?« jo je vprašal.

»Glej, Franc, naredila sem gradič,« je odgovorila Minica. »Pa še lepo sem ga naredila. Prav tak je kot resničen gradič na visoki skali. Sveti se, če posije nanj solnce . . . Pa bo prišla kraljična Polonica, pa bo spala na svileni posteljici. — Veš, lepši je moj gradič, kakor je bila tvoja hišica pod skalo tam gori.«

»Kje bo to gradič, to še uta ni,« je pozabavljal Franc in je odrezal šibo iz grma. »Par deščic si zabila v zemljo, pa misliš, da bi bil to gradič. Popihne veter, pa odnese ves gradič in tudi tvojo grdo kraljično Polonico.«

In Franc se je dotaknil s šibo gradiča. Stresel se je in stene so se zmajale in s strehe je padla deščica, da se je naredila velika luknja tam gori. Minica je zavpila od strahu in se je vrgla na trato pred svoj gradič, da bi ga varovala.

»O, pusti moj gradič,« je vpila in jokala. »Pa bo prišla kraljična, pa bo gradič porušen.«

A Franc je bil hudoben in se ni zmenil za jok. Smejal se je in je dregnil močnejše s šibo v gradič. In tedaj so se zmajale lesene palčice, stene so odpadle, streha se je razsula, in ležal je tam na trati beli gradič, v razvalinah je ležal in ni stal več ponosno kakor resnični grad na visoki skali. Trud in težave celega poletja so bile zaman. Brez koristi je tekel znoj pa mlademu licu, in vsi vzdihji so bili zaman. Ležal je gradič v žalostnih razvalinah, in kraljična Polonica je umrla gotovo od žalosti tisti dan.

Zdelo se je, da bo umrla tudi Minica. Na trato se je vrgla in je pričela jokati, da se je slišalo in razlegalo daleč v gozd in še dalje na zeleno polje . . . Njen gradič, o, njen beli gradič! Tako je bil lep in tako lepo je stala streha na njem. Priletela bi kraljična Polonica, razvesila bi se lepega gradiča in svilene posteljice. Pa bi povabila sestrico kresnico, da ga ji razsvetli; in orgljavčka črička bi povabila, da ji zagode in zapoje. In veselo bi bilo potem v belem gradiču . . . Pa se je razsul — Franc ga je podrl s šibo!

Da bi bil kdo videl Minico na zeleni trati, bi bil mislil: Lej, umrla ji je dobra mama — sama je in nima nikogar več na svetu . . . Pa se ji je razsul samo gradič na trati!

Minica je jokala, da bi se je bil usmilil kamen. Franc pa je stal poleg in je bil v veliki zadregi, ker mu je bilo neprijetno, da joče sestrice tako glasno. Pa bodo slišali oče jok in bodo prihiteli gledat, kaj se je zgodilo na trati. Prijeli ga bodo za ušesa, ker je podrl grad kraljičine Polonice.

»Bodi no tiho,« ji je prigovarjal. A Minica ga ni poslušala, ampak je vstala in je hitela po trati proti čuvajnici. A gledala ni predse . . . Tako se je zgodilo, da se je izpodtaknila in padla na oster kamen. Zbolelo jo je na desnem licu — in prikazala se je tam kri, oj, rdeča kri . . . Minica je zavpila še glasneje in si je brisala lice kar z rokavom. Vse to je videl Franc, in ko je zapazil kri, je zajokal, kajti Franc je jokal vedno, če je videl rdečo kri. Zavedel se je, da je sam vsega kriv; in zavedel se je tudi, da bo danes še tepen, in bilo mu je še hujše.

Resnično — zaslišali so oče jok in so prihiteli na trato. Franc jih je videl in videl je še nekoga drugega, ki je šel z očetom — gosposko je bil napravljen in je imel v roki palico. Bili so stric Janez.

Oče so prišli že do Minice, ki je počasi vstajala in si je brisala kri z rokavom.

»Pa sem napravila . . . gradič sem napravila za kraljično Polonico,« je pripovedovala in jokala; »pa je prišel Franc . . . podrl ga je s šibo.«

Oče so zažugali s pestjo proti Francu, in takrat se je prestrašil Franc. Obrnil se je hitro in je letel proti hosti. Šele za grmovjem se je ustavil in pogledal dol na trato. Tam so šli oče, Minico so držali na rokah, a zraven šo šli stric Janez in so brisali lice ranjene Minice.

(Konec prih.)

Listje in cvetje.

Modrost v pregovorih, domačih in tujih.

Beseda.

Preglasna beseda večkrat preseda. *(Preglasna je takrat beseda, če kdo hoče sam govoriti, da drugi ne morejo niti do besede priti; preglasna je beseda, če kdo preveč*

hvali samega sebe ali preveč zabavlja zoper druge. Tudi to je zoprno, če kdo preveč upije brez vsake potrebe.)

Prelepim besedam ni verjeti. — Medene besede niso brez strupa. *(Odkritosrčni človek naravnost in obkratkem pove, kar misli. Kdor pa prilizljivo govori, navadno kaj drugega misli in namerava, kar ni poslušalcu na korist, pa se večkrat prepriča šele prepozno.)*

Mnogo besedi ni brez laži. (Kdor veliko govori, ali veliko vé, ali pa laže.)

Beseda dolg dela. (Ako je kdo kaj obljubil, je dolžan izpolniti; sicer je nepoštenjak, kakor oni brezvestnež, ki noče poravnati svojih dolgov.)

Beseda ni konj! (S tem pregovorom naj se tolažijo oni, ki so po krivici žaljeni. A tudi obljubam ni vselej upati: obljubiti je lahko, izpolniti težko.)

Besede treba tehtati, ne šteti. (Odločilno je namreč to, kaj kdo pove, in ne to, koliko govori.)

Bogat v besedah, ubožen v dejanju. — Veliko besedi, malo dejanja. — Beseda je sladka, dejanje je grenko. (Kdor veliko govori, navadno malo stori.)

Besede, ki se zvečer govoré, se do jutra izgubé (Marsikdo pozneje noče vedeti, kaj je govoril, posebno če je bil kaj obljubil. Ima pa lahko tudi ta pomen: govoricam ni prištevati preveč veljave, saj se hitro pozabijo.)

Bolje je slišati na besedo nego čakati na palico. — Kdor noče slišati, naj čuti!

Beseda na uho povedana se daleč sliši. (Kar je kdo povedal kot skrivnost, se kaj rado dalje pripoveduje.)

Beseda iz enim ust, gre skoz tisoč ušes. (Ako hoče kdo kaj prikriti, naj nikar nikomur ne pove.)

Beseda izleti kot vrabec, pa se povrne kot krokar. (Ljudje radi povekušjejo kar so slišali. In če vsak pridene le kaj malega, se polagoma prvotna novica popolnoma izpremeni. Zato je govoricam težko verjeti.)

Beseda dá besedo. — Beseda izvabi (pinese) besedo. (Ta pregovor se mnogovrstno rabi: 1. Spretnemu govorniku se misli snujejo druga za drugo. 2. V prepiru provzroči napadna beseda oster odgovor, in ta zopet oster napad s še hujšim odgovorom itd. 3. Pa tudi prijateljski pogovori se večkrat podaljšajo in zavlečejo, dasi se ni nameravalo.)

Mož beseda (se imenuje oni poštenjak, ki nikoli ne laže, pa tudi izpolni, če je kaj obljubil).

Kakor mož, taka pa beseda. Po besedah se spozna mož. — Po besedah spoznaš norca, po ušesih pa osla.

Računska naloga.

Uporabiti se morajo vse številke: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0. Kako je treba računati, da se dobi končna vsota 100?

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki.)

Rešitev zastavice v št. 5:

Pipa — lipa — šipa — sipa.

Prav so uganili: Žužek Fr., učenec IV. razr. v Škofji Loki; Josin Marica, učenka IV. razr in Herzog Ivana, učenka II. razr. na c. kr. vадnici v Ljubljani; Gebauer Viljem, učenec IV. razr. v Novem mestu; Fon Emilija, učenka pri čč. šolskih sestrah, in Fon Ivo, učenec v Celju; Štelcar Josip, sluga kn.-škof. pisarne v Mariboru; Kolarič Fr., Suboti Alojz, Nedeljko Janez, Klemenčič Andrej, Onišak Janez in Stuhec Matija, učenci pri Sv. Križu pri Ljutomeru; Hudoklin Kristina in Kessler Ana, učenci na c. kr. vадnici v Ljubljani; Bidovec Val., učenec priprav. razreda v zavodih sv. Stanislava v Št. Vidu; Jelovšek Anica, Jalen Milica in Kristina, Potočnik Mar., Dekleva Herm., Jankovič J., Demšar J., Dolenc Avg., Kalinger Olga, Pučnik Mihaela, gojenke v uršulinskem samostanu v Škofji Loki; Slevcek Ign., Pungartar Mat., Košir Jos., Kenda Stanko, Gregorec Peter, Hribar Andrej, Plevel Fran, Grašek Slavko, učenci IV. razr., Vidic Fr., Beč Fr., Schnabel Maks, Žargaj Fr., učenci III. razr. v Kamniku; Siegmund Pavla, Peterlin Marica, Mandelj Anica, Penko Justa, Konjar Pavla, Šuštar Ant., Cepuder Slav., Kaplja Rozi, Javoršek Dorica, Verbic Vekoslava, Kene Rez., Novak Poldi, Mejak Rozi, Rotar Jul., Kalinšek Pepca, Strašek Iv., Cerar Ela, Pivk Mici, Kuchler Lina, Kobal Mici, Kokot Milka, Pečirer Anica, Podboj Rez., Hirschman Ana, Pečkaj Mici, Pristavec Ivana, Drnovšek Fani, učenke 8. razr., Trtnik Olga in Alma, učenki 5. razr., Trtnik Slavka, učenka 3. razr. v Lichtenthurničnem zavodu v Ljubljani; Jerman Marica, učenka v Krškem; Pehani Dorica, Godnig Lea, Černe Lenica, Aleš Fanči, Bukovec Tilka, Žlindra Fili, Malnerič Mici, Marinko Malči, Arko Štefi, Zajec Olga in Chochola Vilma, gojenke VII. razr. v Šmihelu pri Rudolfovem; Ropas Milica, Rančigaj Jul., Šmid Zinka, Plojh Jul., Špes Kati, Nagode Anka, Karnjevšek Urška, Vozu Mici, Grobeljnik Marička, Bač Tilka, Vrnuč Kat, Bizjak Just, Šah Tončka, Potočnik Liz., Kaučič Mici, Kopusar Malka, Luževic Mici, Pintar Pavla, Kandušar Pepca, učenke VI. razr. pri čč. šolskih sestrah v Celju; Bende Roman, dijak II. gimnazijskega razreda v Mariboru.

Rešitev rebusa v št. 5:

O superbe, quid superbis, quia superbia te superabit.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravnništvo sv. Petra cesta št. 78, v Ljubljani.